СТАНОВИЩЕ

относно
проекта на Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс и свързаните изменения в Закона за медиацията

от Професионална Асоциация на Медиаторите в България /ПАМБ/

ПАМБ е обединение на правоспособни медиатори и обучители по медиация. Асоциацията ни е одобрена да обучава медиатори от Министъра на правосъдието със заповед ЛС-04-900/28.11.2007 и за последните 18 години е обучила над 2000 медиатора - в базови и специализирани надграждащи курсове. През годините ПАМБ е работила по множество национални и международни проекти свързани с медиацията, в партньорство с местни и чуждестранни организации на медиатори. ПАМБ предоставя компетентно и качествено съдействие при разрешаване на спорове, популяризира ефективното разрешаване на конфликти чрез медиация, работи активно за изграждане на общност от съмишленици за развитието и утвърждаването на медиацията в България. ПАМБ приема за своя мисия да помогне за изграждането на култура на общуване, в която хората проявяват толерантност и решават споровете си добронамерено, като направи медиацията популярна, достъпна и качествена услуга.

I. Общи бележки

Предложеният проект на ЗИД на ГПК и свързаните с него изменения в Закона за медиацията (ЗМ) са съобразени с Решение № 11 от 2024 г. на Конституционния съд, с изискванията на Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ) и с добрите европейски практики. Основната цел е да се въведе ефективна, съобразена с Конституцията уредба на съдебната медиация, която съчетава задължителност на информирането със запазване на доброволността при същинската процедура.

II. Положителни аспекти на законопроекта

1. **Възстановена е конституционната съобразност:**
   - Заменена е отхвърлената от КС задължителна медиация с задължителна **информационна среща** – по този начин се запазва правото на достъп до съд, като страните не са задължени да участват в същинска медиация.
   - Участието в медиацията остава **доброволно**, а санкции се предвиждат само за неявяване на информационната среща без уважителна причина.
2. **Ясно разграничение между информационна среща и медиация:**
   - В чл. 140а1 ГПК и чл. 13 от ЗМ ясно се формулира целта на информационната среща – запознаване на страните с принципите на медиацията, без ангажиране с участие в нея.
3. **Конкретни критерии за задължаване към информационна среща:**
   - Законопроектът включва 12 категории дела (чл. 140а1, ал. 1), които статистически показват най-висок процент на успешно постигнати споразумения в практиката.

- Съдът прилага конкретни **позитивни и негативни критерии** за определяне на подходящи спорове (чл. 140а1, ал. 2 и 3).

4. **Финансови стимули за доброволно уреждане на спора:**
   - Предвижда се **връщане на 75% от държавната такса** при постигнато споразумение чрез медиация, което насърчава страните да се споразумеят.
5. **Съхранено е развитието на съдопроизводствените действия:**
   - Дори при насрочена информационна среща, производството **не се спира**, освен при изрично общо искане (чл. 140в ал. 3 ГПК).
6. **Облекчено финансиране:**
   - Разходите за до 3 часа медиация и информационна среща се **поемат от бюджета на съда**, което премахва финансовата бариера за страните.
7. **Процесуална икономия:**
   - Възможността едно споразумение да бъде представено по няколко дела и съответните производства да бъдат прекратени (чл. 18, ал. 3 ЗМ) улеснява страните и облекчава съдебната система.
8. **Изисквания към медиаторите:**
   - Законопроектът не въвежда конкретно изискване за образование на медиаторите. Това води до разбирането, че ще бъде запазено настоящото положение, т.е. медиаторите да имат всякакви професии и образователен ценз. Подкрепяме това положение, като може да се мисли в насока съгласуваност със законопроекта за извънсъдебната медиация, в който има изискване за бакалавърска степен на медиаторите независимо в какво област.

III. Възможности за усъвършенстване

1. **Повишаване на информираността на страните и адвокатите:**
   - Би било полезно да се предвиди нормативно задължение адвокатите да уведомяват клиентите си за възможността за медиация още при първоначалната консултация.
2. **По-точна дефиниция на „неоснователно неучастие“:**
   - За да се избегнат нееднакви тълкувания от съдилищата, може да се даде пояснение какво представлява „неоснователно неявяване“ на информационна среща (чл. 92а, ал. 2).
3. **Създаване на възможности за изпълнимост на клауза за медиация по чл. 11 ал. 5 от ЗМ**.

   Предлагаме да се предвиди основание за спиране на съдопроизводствените действия в чл. 229 ГПК по възражение на ответната страна за наличие на медиационна клауза докато трае процедурата по медиация в разумен срок.

   Въвеждане на понятие за ***медиационна клауза***, като клауза в договор, която предвижда задължително провеждане на процедура по медиация като условие за предявяване на иск пред съд.
   Също предвиждане на условия за изпълнимост на медиационната клауза:

1. Категоричен език, който да създава задължение за страните за медииране на спорове помежду им;
2. Да включва ясни процедури по признати правила за провеждане на процедура по медиация;
3. Да се предвижда ясен срок за медииране на спора.

4. Гаранции за поверителност на медиационната среща

Създаване на разпоредба, която да гарантира ясно и недвусмислено задължението на страните да не използват информация, получена в медиационната среща в последващото развитие на съдопроизводствените действия. Въпросното предложение е вдъхновено от англосаксонската традиция и принципа за *"without prejudice",* преведен и в Словения *(чл. 12 от ZAKON O MEDIACIJI V CIVILNIH IN GOSPODARSKIH ZADEVAH (ZMCGZ),* като задължение да не използват информация, получена в медиационната среща в последващото развитие на съдопроизводствените действия. Въпросната промяна ще даде много повече свобода на преговаряне на страните в рамките на процедурата по медиация. Принципът *"without prejudice"* защитава добросъвестните преговори, насърчава извънсъдебни споразумения, изключва възможността дадена страна да бъде "наказана" за опитите си да се договори.

5. Прецизиране на изключенията за препращане към медиация в чл. 140а ал. 3 т. 7 ГПК

Оценяваме положително неизчерпателното изброяване на обстоятелства за неподходящност на спора за медиация, а именно чл. 140а ал. 3 т. 7 ГПК.

Считаме за подходящо изрично да се добави сред изключенията и – *доказателства за проведена процедура по медиация в извънсъдебен център.*

6. Прецизиране на изключенията за препращане към медиация в чл. 140а ал. 3 т. 4 ГПК, а именно конкретизиране на понятието *убедителни доказателства за извършено насилие.*

7. Отмяна на изискването за лично участие в процедурата по медиация, тъй като това представлява "препятствие" по отношение на правосъдието. Следва да отбележим, че в медиации свързани с делби, наследствени спорове, с множество участници или участници в напреднала възраст, болни и т.н. е трудно да се съберат лично всички страни – в такива случаи се представляват по пълномощие. Считаме, че забраната да се участва чрез пълномощник ненужно може да възпре процедурата по медиация, особено съдебната.